

Predhodna objava / 1.03

Tanja Roženberger Šega

KO PARADNEGA KONJA ZAMENJAJO RUMENE ZVEZDE

O Muzeju novejšje zgodovine Celje na pragu 40-letnice

Muzej novejšje zgodovine Celje sodi danes, na pragu svoje 40-letnice, med strokovno kakovostne, zanimive, priljubljene in do obiskovalca prijazne evropske muzeje, krojene po načelih sodobne muzeološke teorije in prakse. To dokazujejo navdušeni odzivi obiskovalcev, pozitivna mnenja kolegov, strokovnjakov muzeologov iz Slovenije in tujine, prejete nagrade in nominacije zanje, med katerimi naj omenim tudi dvakratno potegovanje za prestižen naslov evropski muzeja leta. Kakšna je bila pot od Muzeja revolucije Celje do muzeja, ki ga letno obišče več kot 60 tisoč ljudi? Kaj je pri njegovem razvoju, rasti in preobrazbi pomenila »rdeča obarvanost« in kako je minulo delo vtakano v nove projekte, po meri novih družbenih usmeritev? Kaj se je dogajalo v ustanovi, kako in zakaj so zaposleni začutili nujnost sprememb, ki so trkale na debela vrata muzeja? Kako so preoblikovanje muzeja skusili na svoji koži ter kako premikali temelje muzejske politike in jo prilagajali novim tokovom?

Leta 1962 je skupščina občine Celje za ureditev muzeja odstopila stavbo starega magistrata z zelo ugodno lego sredi mesta. Po temeljiti obnovi in prenovi, ki je z uporabo težkih in dragih materialov dajala izrazit vtis protokolarnosti,¹ je bil čez leto dni v prostorih nekdanje mestne hiše odprt Muzej revolucije Celje (MRC) s stalno razstavo o njej, katerega glavno poslanstvo je bilo: »Načrtno, sistematično iskanje, zbiranje, urejanje in preučevanje, izdajanje gradiva, prirejanje razstav in širjenje tradicij NOB in oblikovanje moralne svobodoljubne, patriotske, humane in revolucionarne zavesti« (Marolt 1973, 533).

Prvi ravnatelji MRC so bili imenovani po politični pripadnosti in referencah iz časa NOB (na primer narodni heroj, borec, komandant, član ZZB), ne glede na njihovo muzejsko, raziskovalno in strokovno usposobljenost. Že ob koncu šestdesetih let pa se je vse bolj oblikovalo spoznanje, da se kadruje tudi po strokovnosti in znanju. Prvi direktor, ki je bil po stroki tudi zgodovinar, je bil g. Jože Marolt, sledil mu je g. Stane Mrvič in nato g. Emil Lajh.² Seveda pa so bili politična pripadnost, vsestranska družbena aktivnost in članstvo v Zvezi komunistov še vedno pomembno merilo za izbiro ljudi na odgovorna mesta. Muzej je že od začetka zaznamovala izredno produktivna in dinamična razstavna dejavnost, ki je vsebinsko in tematsko črpala iz začrtanih okvirov oziroma raziskovalnih področij muzeja. Stalna razstava, ki je pomenila jedro muzeja, je predstavljala obdobje od leta 1919 do 1945, tematsko pa bila razdeljena na obdobje revolucionarnega delavskega gibanja, obdobje okupacije in NOB. Posebno so bili poudarjeni štirinajsta divizija, sklepni boji za osvoboditev, partizanska saniteta, partizanska tehnika in okupatorjevo nasilje nad svojci partizanskih družin.³ Tudi pri občasnem razstavljanju⁴ in potujočih razstavah⁵ so bile teme povezane večinoma z revolucionarnim delavskim gibanjem in NOB. V prvem desetletju sta bili izjemni le razstavi Razvoj Celja v obdobju 1945–1970 (razstava je pokazala podobo povojnega Celja in tako časovno posegla v obdobje po drugi svetovni vojni) in Vietnam, ki so jo pripravili v sodelovanju s Slovenskim etnografskim muzejem. Z občasnimi razstavami so spremljali tudi pomembnejše obletnice in dogodke, pripravljali pa so tudi razstave po naročilu oziroma na predlog medobčinskega komiteja sveta ZKS. MRC je bil s stalnimi razstavami tudi na terenu. Z njimi so zaznamovali rojstne kraje velikih osebnosti, revolucije ali tragične dogodke iz NOB.⁶ Tako so v prvih desetih letih v muzeju pripravili več kot sto razstav, »s katerimi so vsestransko in temeljito, podrobno in pregledno prikazali boj komunistov in delavskega razreda za osnovne socialne, demokratične in politične pravice delovnih ljudi v obdobju reakcionarnih režimov stare Jugoslavije, zlasti pa priprave komunistov na boj proti nacistični agresiji, priprave na oboroženo vstajo in potek NOB na območju celjske regije« (Marolt 1973, 540). Tudi po izjavi Rihterjeve (2002) je bil Muzej revo-

lucije Celje vedno v središču dogajanja, saj je sodil med najpomembnejše tovrstne muzeje v takratni Jugoslaviji. Kot najodmevnejši razstavi zgodnejšega obdobja MRC so sogovorniki označili razstavi *Ukradeni otroci* in *Pohod 14. divizije*.

Ob tem pregledu ugotovimo, da je imel muzej izredno do delano in tipološko raznovrstno razstavno dejavnost (stalna razstava, gostujoče občasne razstave, lastne občasne razstave, stalne razstave zunaj muzeja, potujoče razstave). Nekatere razstave so bile sicer oblikovno preproste, lahko bi jih poimenovali kar »papirne razstave« – uporabljeni so bili predvsem besedni in slikovni mediji (različni dokumenti in fotografije) z malo predmetnega gradiva. Kljub temu lahko izluščimo povsem sodobna načela muzejske prakse. Razstava kot medij oziroma komunikacijska vez med pošiljateljem in prejemnikom je tu delovala v vsej svoji polnosti. Prirejanje razstav je postalo ena izmed najbolj intenzivnih in množičnih oblik dela s poudarjeno vzgojno, izobraževalno in propagandno nalogo. Z razstavami so stopali tudi zunaj muzejskih zidov in razstavljali »med ljudmi«, v gasilskih in kulturnih domovih ter podružničnih šolah in se tako približali tudi ljudem, ki najverjetneje nikoli niso prestopili praga muzejske stavbe. Takšno približevanje muzejskemu občinstvu bi danes označevali kot izredno potezo in prispevek k izpopolnjevanju kakovosti muzejske ponudbe.

Vsebinsko pa so, ne glede na raznolike tipe razstav, ostali le pri črno-belem slikanju politične zgodovine. Vsakoli letni vsebinski program so snovali v muzeju in povedna je izjava, »da je bil muzej pri oblikovanju razstavnih in raziskovalnih programov popolnoma suveren ter da ni nihče vsiljeval svoje volje. Nekatere želje so bile sicer bolj čustveno zavzete, dogajalo se je tudi, da so nekateri v ospredje postavljali osebne želje posameznikov oziroma borcev, odnos oblasti do muzeja pa je bil vedno korekten« (Marolt 2001). Izjava dokazuje, da je v načrtanih ideoloških okvirih raziskovalno in razstavno delo lahko potekalo uspešno, mirno in »suvereno«, hkrati pa – glede na to, da je navedek iz leta 2001 – priča o iskreni predanosti delu.

V nasprotju s tem pa je trditev, da so se zaposleni zavedali obvezne samocenzure. Kot zgodovinar si se zavedal, da ne piše o vsem, jasno je bilo, katere teme »ne bi prišle skozi« in katerih se je treba izogibati. Cenzura je bila močna, čeprav niti ne tako vidna. Kot tabu se omenja problematika tebarskega taborišča, mobilizacije v nemško vojsko, delovanja orlovske organizacije v Celju in celjske ljudske stranke. Morebitno odkrivanje »nedovoljenih tem« pa je bilo onemogočeno tudi zaradi nedosegljivosti gradiva. Edino zadoščenje je bilo, da veš nekaj več. Na razstavne in raziskovalne programe muzeja je posredno vplivala tudi zgodovinska komisija na CK ZKS. Ta je občasno organizirala znanstvena srečanja, ki so se jih udeleževali tudi kustosi, in tako načrtovala okvirno politiko zgodovine, prikazane v muzeju. Zato je bil muzej hkrati tudi institucija v organizaciji države, ustanovljena, da služi ideologiji takratnega časa, nadzoruje položaj in po svoje tudi manipulira z ljudmi.

Nove barve v duhu časovne širitve raziskovalnega poudarka je prav gotovo naznanjala zaposlitev kustosa za povojno obdobje leta 1982. Tako je bila med letoma 1987 in 1989 postopno postavljena prva stalna razsta-

va⁷ v slovenskem muzejskem prostoru, ki je prikazovala čas po 2. svetovni vojni in tudi osemdeseta leta prejšnjega stoletja. Tudi po Rihterjevi (2000, 5) je novo prelomnico v razvoju muzeja pomenilo leto, ko je muzej pridobil dodatne prostore in v njih med letoma 1987 in 1989 postavil stalno razstavo o razvoju mesta Celja po drugi svetovni vojni. Problematika onesnaževanja, razvoj industrije, družabno in društveno življenje v mestu, tipična moda osemdesetih let ter vsakdanje življenje so bile teme, ki niso bile vajene muzejskih prostorov. Kljub temu, oziroma ravno zato je muzejska publika razstavo sprejela z velikim in pozitivnim zanimanjem.

Vsebinski prelom je bil po besedah Emila Lajha narejen tudi leta 1989 z razstavo Ustanovitev Socialistične zveze delovnega ljudstva, s katero se je končalo staro obdobje MRC. Nezadostno poudarjanje likov posameznih herojev in prikazovanje vsebine na ravni povprečnega človeka sta avtorje stala celo dodatnih zagovorov in preverjanj. Razstava z naslovom *Po sili vojak* pa je prva odpirala do takrat prepovedano temo o prisilni mobilizaciji v nemško vojsko. Leta 1990 so jo pripravili kustosi v sodelovanju z Gorenjskim muzejem. Mobilizirancem se je tako nenadoma odprla tema, o kateri dolgo niso smeli spregovoriti, muzej pa je dokončno opravil z enostranskim prikazovanjem vsebin tudi iz druge svetovne vojne.

- 1 Skupni stroški obnove, preureditve in opreme so znašali 116 milijonov starih dinarjev.
- 2 Najdlje je muzej vodila direktorica, prof. zgodovine Andreja Rihter, sedanja ministrica za kulturo. Pred letom dni jo je nasledila direktorica Marija Počivavšek.
- 3 Na stalni razstavi je bilo prikazanih 452 muzealij, 738 fotografij in 310 dokumentov, v desetih letih pa si jo je ogledalo 117.300 ljudi. Obiskovalci so prihajali iz Slovenije, Jugoslavije in tujine.
- 4 Med letoma 1963 in 1973 so se v občasni razstavnih prostorih zvrstile razstave: *Narodni heroj Slavko Šlander* (v 20 dneh si jo je ogledalo 7.521 ljudi), *Narodni heroj Dušan Kveder Tomaž* (15 dni – 10.286 obiskovalcev), *Veliki oktober* (12 dni – 4.432 obiskovalcev), *Boris Kidrič* (mesec dni – 4.977 obiskovalcev), *Slovenski izgnanci v Srbiji 1941–1945* (15 dni – 4.080 obiskovalcev), *Koroška v borbi*, 14. udarna divizija, 50 let revolucionarnega boja in boja ZKJ, 5. prekomorska brigada (3.000 obiskovalcev), *Nemška koncentracijska taborišča* (6.000 obiskovalcev), *Partizanska saniteta* (7.454 obiskovalcev). V MRC so skrbeli tudi za razstave likovnih del, ki so bila po tematiki, motivih in času nastanka kakorkoli povezana z NOB. Tako so razstavljali partizansko grafiko Božidarja Jakca, dela Dore Klemenčič Maj in kiparja Vladimirja Štovička, Alberta Sirka, Moše Pijada, otroške risbe na temo NOB in dela nekaterih jugoslovanskih slikarjev.
- 5 Od leta 1963 do 1973 je muzej pripravil kar 67 potujočih razstav, in sicer v krajih: Planina nad Sevnico, Ponikva, Gornji Grad, Vojnik, Polzela, Petrovče, Žalec, Rogaška Slatina, Šmartno ob Paki in Jurkloster.
- 6 Razstavo o tragičnem zločinu na Frankolovem so postavili v bližnji osnovni šoli. Nihče se ni vprašal o (ne)primernosti razstavnega prostora glede na temo oziroma pretresljivo fotografsko gradivo. Še vedno pa je v celjski osnovni šoli na ogled razstava *Ukradeni otroci*.
- 7 Razstava je bila postavljena v prostorih, ki jih je muzej dodatno pridobil leta 1979, njena avtorica pa prof. zg. Rolanda Fugger Germadnik.

Iz leta 1990 je pomemben in poveden tudi razpis za novo delovno mesto etnologa, kar je bil še eden izmed konkretnih korakov k širjenju raziskovalnega področja, tudi v metodološkem in strokovnem pomenu. Muzej revolucije Celje je bil edini med tremi največjimi tovrstnimi muzeji,⁸ ki se je sočasno s širitvijo raziskovalnih tem tudi kadrovsko dopolnil. Zakaj in kje se je čutila zgodovinska stroka »prekratka« oziroma prešibka?

»Odločitev, da bomo v naš strokovni tim sprejeli etnologa, je bila razumna in smiselna iz več razlogov. Od obstoja muzeja pa do nekaj let nazaj je v naši muzejski razstavnici dejavnosti prevladovala politična (razvoj delavskega gibanja), formalno tudi gospodarska (stavke) in kulturna (Zlet Svobod) in seveda NOB tematika iz različnih zornih kotov. Čeprav smo te ideološke okvire premagovali mi zgodovinarji s svojo eroditsko natančnostjo in ekribijo, je bila prisotna vrzel – sodelovanje s sorodnimi vedami. Etnolog je nujen strokovnjak za obdobje, ki ga danes obravnavamo v našem muzeju. Analitično delo etnologa bo pripomoglo k celotnejši osvetlitvi družbenega, gospodarskega, prosvetnega in kulturnega življenja na našem področju.« (Lajh 1991)

»Potreba po povezovanju etnologa in zgodovinarja je glavni vzrok zaposlitve kustosa etnologa. Zakoreninjenost preučevanja politične zgodovine se je v naši ustanovi spremenila pred sedmimi leti, ko smo si ob novi muzejski postavitvi zastavili cilj predstavitve življenja Celjana.« (Rihter 1991) »Zgodovinar in etnolog pristopata k posameznemu dogodku, pojavu vsak s svojo metodo, kar lahko da kvalitetnejši rezultat, kot če bi raziskoval vsak zase.« (Počivavšek 1991) Iz izjav lahko povzamemo, da se je nujna po etnologu izluščila iz prakse njihovega dela. Etnologijo razumejo kot nadgradnjo zgodovine, življenjsko znanost, vedo, ki zgodovinskemu vdahne življenje. Glede na premike v delovanju muzeja, tako časovno, predvsem pa tematsko, je v strokovnem kolektivu samodejno vzklikala potreba po etnologu. Tu bi rada poudarila lucidnost, pa tudi osamljenost te odločitve, da so v želji po bolj celostni predstavitvi preteklosti poiskali pomoč pri drugi stroki. Tudi Rihterjeva kot posebno odliko muzeja navaja, da se je vedno izredno dobro odzival na izzive s terena in bil s svojim pogledom naprej velikokrat osamljen pri svojih usmeritvah (2002).

Nekakšno sklepno dejanje je bilo tudi uradno preimenovalje Muzeja revolucije Celje leta 1991 v Muzej novejšje zgodovine Celje. Samo preimenovalje torej ni bilo vzrok za spremembe, temveč posledica teh. Posledica večplastne širitve dela, tako v časovnem pomenu (širitev na vse 20. stoletje) kot vsebinskem in ideološkem (politična zgodovina stopi v ozadje, v ospredje pa vsakdanost), strokovnem (zgodovini se pridruži etnologija) in metodološkem. Novo poimenovanje/ime je muzejskemu raziskovalnemu in razstavnemu delu tudi formalno postavljalo širše okvire. Prvo obdobje preoblikovanja je bilo tako končano, a muzej je na začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja spet stal na začetku poti. Kljub ne prehitri spremembi, izpeljani z veliko posluha prav v odnosu do muzejskega občinstva, je muzeju ostala zvesta le še peščica obiskovalcev. Apatija ljudi, ki nam jo potrjujejo tudi številke o obisku,⁹ je bila zgovoren dokaz, da se je »udarna moč« več desetstičlavlje

množice obiskovalcev razblinila in razpršila, novejša publika, ki bi sledila novim usmeritvam, pa je bila še zelo šibka. Starejši obiskovalci, borci oziroma člani ZZB, so pomenili generacijo, ki je bila tudi čustveno vpletena v obdobje in vsebine, s katerimi jo je nagovarjala stalna razstava. Bodisi so obdobje, ki je bilo predstavljeno, sami preživeli bodisi so jih nanj spominjali sorodniki. Tako je pomanjkanje omenjene čustvene prizadetosti med drugim prav gotovo vplivalo na upad obiska. Redno so muzej obiskovali tudi šolarji in mladina, saj so se določene razstavljene teme navezovala na učni program, ob njegovi spremembi pa je seveda zanimanje za muzej usihalo. V tem obdobju so bile čedalje pogostejše pobude, da bi se MRC spet združil s Pokrajinskim muzejem v Celju,¹⁰ saj se je za nekatere njegovo poslanstvo v tem očitno končalo.

Tako je v drugem levitvenem obdobju muzej gradil predvsem navzven – na delu z obiskovalci in svoji novi prepoznavnosti. S spretno razstavno politiko, še posebej je treba omeniti razstavo iz leta 1993 z naslovom V svetu lutk – poskus otroškega muzeja,¹¹ na podlagi katere se je čez nekaj let oblikoval stalni otroški muzej, je muzej pritegoval najmlajše muzejske obiskovalce. Tako si je hitro ustvaril novo in trdno jedro rednih gostov ter s tem krepko povečal svojo prepoznavnost in priljubljenost. Prav odprtje stalnega otroškega muzeja Hermanovega brloga leta 1995 je pomenilo novo prelomnico v razvoju Muzeja novejšje zgodovine Celje.¹² V najbolj kritičnem obdobju se je muzej obrnil oziroma odprl najmlajšemu muzejskemu občinstvu, ki je bilo v slovenskem muzejskem prostoru najbolj zastopano. Razstave otroškega muzeja s spremljajočimi programi so postale prave »uspešnice«, ki so uspešno promovirale muzej.

Nova celostna podoba oziroma ponudba muzeja – tudi v razstavnem pomenu – je bila zaokrožena leta 2000 z odprtjem tretje stalne razstave. Prva je govorila o NOB in jo povečevala, druga je bila prva razstava v slovenskem muzejskem prostoru, ki je posegla v povojno zgodovino, tretja z naslovom Živeti v Celju pa predstavlja pogled na življenje Celjana v vsem 20. stoletju z izrazito apolitičnim predznakom. Obdobje med eno in drugo stalno postavitvijo je bilo dovolj dolgo, da je razstava nastajala po trehni presoji, z veliko posluha. Obdobje NOB je tokrat prikazano kot eden izmed delov razstave. Izredna domiselnost avtorja in smela prostorska rešitev oblikovalca¹³ sta ustvarili izredno učinkovito in pretresljivo predstavitev te teme. Postavitev v živinskem vagonu prostor omejuje od preostalih razstavljenih vsebin ter hkrati deluje tudi na simbolni ravni – kot podoba mračnega, utesnjenega in morbidnega časa, polnega trpljenja in tesnobe. Dodatna vitrina na zunanji strani vagona z originalno risbo kaže tudi na temno stran povojnih dni. Postavitev vojnega obdobja so borci lepo sprejeli, morda tudi kot zatočišče tradicije NOB.

Povečevana stalna razstava o revoluciji se je leta 1993 dokončno umaknila v depo, vendar so se nekatere občasne razstave še vedno dotikale tem iz obdobja NOB. Prav tako so ostajale in se dopolnjevale tudi zbirke, ki so v zgodnjem obdobju pomenile temelj muzeja.¹⁴ Zato v navedenem primeru gotovo ne moremo govoriti o brisanju spomina, še manj o njegovem preganjanju. Kljub spremembam zbiralne, raziskovalne in razstavne politike v muzeju

ni bilo predmeta, ki bi bil odveč ali kakorkoli zaničevan. Večina je sicer izgubila funkcijo eksponata oziroma razstavnega predmeta. Predmeti so bili izloženi, ne zapuščeni, svoj prostor so našli na depojskih policah in predalih. Tudi »rdeča« literatura, pod katero so se šibile muzejske knjižne police, se je selila za vrata podstrešnega stopnišča. Poudarila bi, da gre za skrbno vodene in dokumentirane »selitve«, izpeljane po vseh načelih muzejskega in knjižničnega dela. Še najslabše so jo odnesle stalne razstave na terenu, ki so danes bolj ali manj zapuščene in pozabljene, nikomur več mar in nikomur v skrb. Njihova intenzivna pozaba se je začela po devetdesetih letih, nekateri predmeti in dokumenti so se celo izgubili, nekaj gradiva pa je bilo prinesenega v muzej.

Še vedno pa niso muzeološko obdelane nekatere teme iz časa NOB in povojnega obdobja. Zdi se, da je preobremenjenost z drugimi, bolj všečnimi vsebinami le zatiškanje oči pred dolgom, ki ga je sodobnemu Muzeju novejše zgodovine zapustil Muzej revolucije. Dodatna vitrina in originalna risba teharskega taborišča umetnika Marijana Tršarja za ponazarjanje temne strani svobode sta le bežen namig o neobjektivnem slikanju preteklosti. Rihterjeva pojasnjuje (2002), da so poglobljene raziskave te teme izredno otežene zaradi pomanjkanja dokumentacije in drugih zgodovinskih virov, na podlagi katerih bi lahko črpali informacije. Ustni viri za zgodovinsko stroko niso dovolj verodostojni, da bi se povsem oprli nanje. Morda pomeni to tudi neizkoriščen izziv za druge stroke.

Ob sklepnem pregledu prehojene poti lahko opozorimo tudi na temeljni poslanstvi obeh muzejev. Tako so bili glavni poudarki Muzeja revolucije načrtno, sistematično iskanje, zbiranje, urejanje in proučevanje, izdajanje gradiva, prirejanje razstav in širjenje tradicij NOB (Marolt 1973, 533), vzbujanje tradicij iz partijske dejavnosti in NOB (Terčak 1963, 6), oblikovanje moralne, svobodoljubne, patriotske, humane in revolucionarne zavesti (Marolt 1973, 533), izoblikovanje podobe in celostnega pogleda na NOB na tem področju (Marolt 2001). Poslanstvo Muzeja novejše zgodovine Celje, zapisano v zadnjem katalogu k razstavi leta 2000, pa je zbiranje, ohranjanje, raziskovanje in razstavljanje zgodovine Celja in njegovega območja v 20. stoletju, izobraževanje o zgodovini in življenju v 20. stoletju nasploh ter oblikovanje skupnega in pozitivnega odnosa do kulturne dediščine. Muzej svoje delo oziroma ponudbo namenja vsem, ki jih zanimata kultura in zgodovina našega prostora, posebno pozornost posveča mlajšim obiskovalcem, za katere sproti pripravlja poseben pedagoški program in dejavnosti, obiskovalce vabi na stalne in občasne razstave ter druge prireditve: delavnice, predavanja, okrogle mize, predstavitve knjig, koncerte, gledališke predstave, kulturne večere ..., s svojo izdajateljsko dejavnostjo skrbi za znanstveno in publicistično nadgradnjo dela (katalog Živeti v Celju).

Navedeni poudarki pravzaprav govorijo o dveh različnih muzejskih ustanovah, vendar s skupnimi temeljnimi izhodišči muzejskega dela, kot so zbiranje in hranjenje, razstavljanje in izobraževanje. Muzej revolucije je ozko specializiran ter obravnava in predstavlja le tradicijo iz partijske dejavnosti NOB. Njegovo slikanje zgodovine

ni objektivno, je pa resnično. Muzej novejše zgodovine pa govori širše – o vsej novejši zgodovini Celja in njegovega območja. Cilj prvega muzeja je izoblikovanje podobe in celostnega pogleda na NOB, drugi gradi in sooblikuje splošen in pozitiven odnos do skupne kulturne dediščine. Prvi svojo temo, postavljeno v določene ideološke okvire, povečuje, jo pogosto ponuja tudi propagandno, s čimer kaže (svojo) moč in načrtno ozavešča, vzgaja in izobražuje muzejske obiskovalce oziroma družbo nasploh. Muzej novejše zgodovine Celje pa gradi na pestrosti razstavnih tem, namenjenih različnemu ciljnemu občinstvu, izobražuje in vzgaja ter bogati s kulturnimi izkušnjami.

Tako kot je bil položaj MRC v družbi trden in pomemben, velja danes tudi za MNZC. Paradnega konja neke ideologije je zamenjal muzej po meri Evrope. Vizije razvoja muzeja so lahko različne, a za celjsko gotovo velja, da je bila uspešna, izpeljana s trezno presojo, zadostnim posluhom in praviimi koraki ob pravem času.

Viri in literatura

LAJH, Emil 1991, 2001: intervju (neobjavljeno) z avtorico prispevka

LETNA POROČILA Muzeja revolucije Celje

LETNA POROČILA Muzeja novejše zgodovine Celje
MAROLT, Jože 1974: Deset let razstavne dejavnosti Muzeja revolucije v Celju. V: Celjski zbornik 1973–1974/15, 533–558.

- - 2001: intervju (neobjavljeno) z avtorico prispevka

POČIVAVŠEK, Marija 1991: intervju (neobjavljeno) z avtorico prispevka

RIHTER, Andreja 2000: Muzej, kjer ni tišine, kjer vlada umirjen nemir. V: Živeti v Celju 1900–2000. Celje, 5.

- - 1991, 2002: intervju (neobjavljeno) z avtorico prispevka

VODIČ po Muzeju revolucije Celje, 1963

ŽIVETI v Celju. Katalog stalne razstave Muzeja novejše zgodovine. Celje, 2000.

8 Poleg Muzeja revolucije Celje sta (bila) večja tovrstna muzeja še Muzej revolucije v Ljubljani in Muzej narodne osvoboditve v Mariboru.

9 To stanje nam jasno potrjujejo tudi podatki o številu obiskovalcev:

1988: 13.731	1995: 24.077
1990: 9.475	1996: 25.209
1991: 15.084	1997: 34.108
1992: 27.971	1998: 36.173
1993: 20.303	1999: 62.998
1994: 22.506	2000: 63.247

10 Muzej revolucije Celje se je razvil iz oddelka NOB pri takratnem Mestnem muzeju v Celju. Oddelek je bil ustanovljen leta 1951.

11 Avtorica vsebinskega koncepta projekta V svetu lutk – poskus otroškega muzeja je Tanja Rozenbegar Šega, avtorici razstave pa Marija Počivavšek in omenjena.

12 Avtorji otroškega muzeja Hermanovega brloga so Andreja Rihter, Tanja Rozenbegar Šega, Bronica Gologranc Zakonjšek in Rado Gologranc (oblikovanje).

13 Avtor postavitve NOB je prof. zg. Tone Kregar, oblikovalec pa arhitekt Dušan Kramberger.

14 Omenjam le zbirki orožja in poslovnih pisem.